

فلم، سنگیت، کلا تے چتر

○ گلڈیپ کورا / جسدیپ سنگھ

چڑھدے پنجاب دیاں فلماں

سن سنتالی تک پنجابی کلچر وانگ پنجابی فلمی صنعت دا مرکز وی لاہور ہی سی۔ بٹوارے دوران لاہور دے بہتے فلم سٹوڈیو تے سینے اُجڑ گئے۔ بہتے کلا کار، فلم ساز، تکنیکی کاریگر راوی پارہ گئے۔ فلم صنعت کار، فلم لیکھک تے فلم سنگیت کار ہجرت کر کے دلی، بمبئی جاں شملے جاوے۔ پنجابی سینے دا لک ٹٹ گیا۔

نہروادی سماج واد

سن سنتالی توں بعد 'چن'، 'کوڑے شاہ'، 'گل'۔ 'بلوچ'، 'گوانڈھی' تے راوی پارہ فلماں دی چرچا لگا تار ہوندی رہی ہے۔ فلماں وچ شہری کہانی حاوی ہون لگی۔ ہاس رس دے نام تے سستے چٹکلیاں، مشکولیاں تے کو جھے مکالمیاں دا دور آ گیا۔ اجیہیاں فلماں بنن دے دور وچ 'چن' (1948) اپنی سیاسی رنگت نال دھیان کھچدی ہے۔ ایس وچ لگے 'انقلاب زندہ آباد' دے نعرے دا اگلا ورقہ 'فلم' 'سٹیج' دے کنڈھے (1964) تے کھلدا ہے۔ فلم دے اہم درش وچ پٹھان ماما جدوں انجینئر جوائی دے روپ وچ اپنے دفتر وچ بیٹھے بلراج ساہنی تے بھاکھڑا ڈیم دی اُساری دا ٹینڈر پاس کرواؤن لئی زور پاؤندا ہے، تاں بلراج ساہنی عُصے وچ آکھدا ہے:

”جیہڑی پنجاب دی دھرتی تے اج میں کھڑا، ایہہ گرو گو بند سنگھ جی دی دھرتی ہے جیہناں نے نتائیاں نوں تان تے نمایاں نوں مان بخشیا۔ اپنے سیس کٹوائے، جیوندے بچیاں نوں مروایا، خون دتا، پورا ٹبر واریا، دیش لئی قربانیاں دتیاں، توں ایس سٹیج دے کنڈھے خون وھاویں گا؟ اپنے مونہہ تے کالکھ ملیں گا؟ بھاکھڑا ڈیم رُک گیا تاں پنجاب رُل جو۔۔“

ایس فلم وچ اک ہور تھاں بلراج ساہنی حوالدارنوں آکھدا ہے:
 اک بھاکھڑا پنڈ ڈبے گا،
 سارے دلش نوں اناج ملے گا۔

ایس فلم نے جتھے جواہر لال نہرو دی سماج وادی ماڈل تحت نویں اُساری دی ضامنی بھری، اوتھے آزادی لہر دے ویلے دیاں اُمیداں بارے زمینی پدھرتے سنوادی چھیڑن دا سُنہیا وی دتا۔ ایس فلم نوں دیکھدیاں وار وار ایہہ خیال آؤندا ہے کہ بٹوارے دے جھنبے تے اُجاڑے نال بوند لے پنجابیاں نے ایس فلم دے دتے سُنہیے نوں کیویں سُنہیا ہووے گا۔ ایس سُنہیے دیاں تنداں ہی اگے ’ہرے انقلاب‘ دیاں سوتر دھار بندیاں ہن۔ پنجابی سینے نے بٹوارے نوں کیویں دیکھیا؟ ایس سوال دے کجھ جواب فلم ’چودھری کرنیل سنگھ‘ (1960) وچ پئے ہن۔ کرشن گُمار دی بنائی تے بیکل امرتسری دی لکھی ایس فلم نے ’سیکولرازم‘ اتے ’سہوند‘ (آپسی بھائی چارا) دے اہم مُدیاں نوں پردے تے پیش کیتا۔ فلم بھائی چارک سانجھ دے پکھ وچ بکڑا ترک اُساردی ہے پیشک ایس وچ وی ایس سانجھ نوں ودھاؤن دی ساری ذمے واری گھٹ گنتیاں تے سٹی گئی ہے۔

جونئی واکر دے مکھ رول والی فلم ’ولایتی بابو‘ (1961) نے پنجابی سُنہیے وچ نواں رُحمان پیدا کیتا۔ ایس فلم دی کہانی توں متاثر ہو کے فلم ’ککلی‘، ’دوپٹا‘، ’گڈی‘، ’بیجا جی‘ اتے ’چھڑھیاں دی ڈولی‘ لکھیاں گئیاں۔ ایہناں فلماں دا سانجھا سوتر شہری بابو دا پنڈ دی گڑی نال پیارے جانا سی۔ نائیکیتا نال بھر پور تے ہندی فلماں دی بھدی نقل ایہناں فلماں دا دلچسپ تھہ ایہہ سی کہ ایہناں وچ اوہناں نائیک نائیکواں نوں موقع مل رہیا سی، جیہناں دی ہندی سینے وچ بہتی وقت نہیں سی جاں اوہ پنجابی چھو کڑ دے اچھے فلم سازاں نال کم کر رہے سن، جیہڑے چار ہندی فلماں بناؤن چھو اک ادھی پنجابی فلم وی بنا دھر دے سن۔

دھارمک فلماں:

اچھے دور وچ پرتھوی راج کپور دی پنجابی بولی نال جڑی شاہ رگ ہی سی کہ اوہناں نے ’نائیک نام جہاز ہے‘ (1960) ورگی فلم لئی گرو نائیک دیوجی دے نام تے بہت ہی نگو نے محنتاں تے کم کیتا۔ ایس فلم نے پہلی وار دریشکاں نوں گرو دریاں دے کھلے درشن دیدار دا موقع دتا۔ فلم شرومنی گرو درارا پر بندھک کمیٹی دی مدد نال بنی سی۔ ’سرب سانجھی والتا‘ دی صدا دہندی ایس فلم دا سبھ توں خوب صورت پکھ ایس دا سنگیت سی، جس وچ اوس سے دربار صاحب دے مکھ گرتھی وجوں سیواننھار ہے بھائی سُمند سنگھ دا یوگدان انملا سی۔ فلم

وچ نویس پلاں، ڈیماں، سڑکاں، ریلوے لائنیں اتے کھیتاں دی پیش کاری نال پنجابی فلماں سٹوڈیو توں باہر نکلیاں۔ ایس فلم دے مقبول ہون دے باوجود ایس سچائی توں منکر نہیں ہو یا جاسکدا کہ ایہہ فلم سکھ مت دے مول سوچ وچارنوں خارج کردیاں انھے وشوایش اتے سٹچی رہت مریدا اول اُلردی ہے۔

ایس فلم توں متاثر ہو کے بنیاں فلماں وچوں 'نانک ڈکھیا سبھ سنسار'، 'ڈکھ۔ بھجن تیرا نام'، 'ست سری کال'، 'من جتھے جگ جیت'، 'سچا موراروپ ہے' اتے 'متر پیارے نوں' سکھاں وچ اپنی چھاپ چھڈن وچ کامیاب رہیاں۔ ایہناں فلماں وچ سکھ گرواں دیاں ساکھیاں دے ویرویاں دے نال نال پنجابی سماجک دردناں قیمتاں اتے رسماں رواجاں نوں پروچنی سُرناں وچ فلما یا جاندا سی۔ بمبئی سینمائی سنسار دے دھر مندر، دارا سنگھ، سُنیل ڈت، راجیندر رگمار، جونی واگر، راکھی، ریکھا، تے آشا پارکھ ورگے کلا کار پنجابی درشکاں نوں کچھدے تے ایہناں فلماں نوں بناؤن لئی لوڈیندا سرمایہ جٹاؤن وچ سہائی ہوندے۔

دھارمک فلماں توں بعد 1975 تک پنجابی سینما آزادی گھلٹیاں تے فوکس ہو گیا۔ ایس دانوری کارن وقت دی سیاست سی۔ ایہناں سالوں وچ بپتے بھارتیاں لئی آزادی دا تصور دی ٹرسٹ وید ڈسٹینی 'Tryst with destiny' چکنا چور ہو چکیا سی۔ مہنگائی تے بے روزگاری توں علاوہ کالا بازاری تے کرپشن نے لوکائی دے تک وچ دم کر چھڈیا سی۔ انجیے دور وچ سُریندر کوبلی دی فلم 'شہید' اعظم بھگت سنگھ آئی۔ 1977 وچ ہی ریلیز ہوئیاں 'کرتار سنگھ سرا بھا' تے شہید اودھم سنگھ نے دوجی آزادی دی ضرورت دا ہوکا دتا۔

فارمولا فلماں:

تسیں جاندے ہو کے پنجاب دے مُنڈے اُن پڑھ ہوندے ہن جاں گڑیاں۔ کوئی اک دھڑ کالج توں پڑھائی ختم کر کے تانگے جاں ریل وچ پنڈا آؤندی ہے۔ گھر وڑن توں پہلاں ہی اُس دا ناکرا قدرتی طور تے اُن پڑھ سُنڈری جاں سُنڈرے نال ہو جاندا ہے۔ اوہناں وچ ہلکی جیہی جھڑپ ہونا وی کوئی جرم نہیں۔ اگلا سامان گھر رکھے گا اتے کھیتاں ول ہوا خوری لئی بھلا کیوں نہ جاوے؟ جتھے کے فصلاں، کھوہاں، مچھاں جاں دلش دی سُنڈرتا اتے اتہاسک گورو بارے گیت ہوا وچ تر رہے ہوندے ہن۔ اوس توں مگروں کچھ وی ہوسکدا ہے۔ کسے غنڈے (اوہ **کدا چت** جا گیرار جاں بھر شٹ ادھکاری نہیں ہووے گا) نال ویر دا مُڈھ پہلاں وی بچھ سکدا ہے جان جھڑپ والے جنے جنی نال عشق شروع ہون توں مگروں۔ کوئی فرق نہیں پیندا سُن ناچ گانے اتے لڑائیاں، بانہہ وچ بانہہ پائی نائیک اتے نائیکا ہوٹے دیندے رہن گے۔ اخیر وچ پیارا تے سچائی دا مونہہ کالا ہونوتاں رہیا، برائی دا ہی ہووے گا۔ جاں انجھ

وی ہو سکتا ہے کہ اک کوئی سچے پاتشاہ دا بھگت اپنی لگن وچ نیکی دے راہ تے تڑیا جاندا دے گا۔ بھگتاں دا کوئی کال تاں نہیں دُنیا تے۔ پتا بھادیں قدرتی ہوئے جاں غیر قدرتی۔ اچن چیت کرامات نال اوہ دی اوہ ہو جاوے گی۔ ایس سارے چکر دے وچ کسے نوجوان اتے خوب صورت جوڑی دا پیار سنگھاں نوں گچھدا ہو یا سرے چڑھ جاوے گا۔ ایہو گچھ ہے بس، جو پنجاب وچ گھٹدا جاں گھٹ سکتا ہے۔ پنجابی دی کسے وی فلمی ہستی نوں شکایت کرن دا حق نہیں کہ چنگی فلم فلاپ ہو جاندا ہے۔ کیونکہ کدے کسے نے بنائی ہی نہیں۔

پاش پنجابی فلماں دا غیر رسمی جائزہ (1977-78)

1980 توں پہلاں بنیاں چڑھدے پنجاب دیاں فلماں دی ہونی بارے پاش نے ایہہ ت سار کڈھ دتا سی۔ تے ایس توں بعد کیہ بنیا؟ فلم جاں کسے وی شے دے چنگے ماڑے ہون دے پیمانے کیہ ہو سکتے نیں؟ 1981 وچ بنی بے حد مقبول فلم 'چن پردیسی' فلم مزارے لہر دے ارد گرداوس دور وچ لوکاں دے وردھ کارن ٹٹ رہیاں جگیر و قدراں قیمتاں دے کھوکھلے پن تے وار کردی ہے۔ جاگیر دار دے جیل جان دا درش کتے نہ کتے اسنھو دے سنھو ہون ول اشارہ کردا ہے۔ جاگیر دار جیل تاں جاندا ہے، پر ایس کر کے کیونکہ اوس نے اپنے نوکرنوں ماریا ہے۔ کردار وجوں نوکرا برا، لالچی تے چالاک دکھایا گیا ہے؛ جد کے جاگیر دار ویسے تاں چنگا ہے، پر نوکرا دیاں گلاں وچ آ کے ماڑا کم کر بیٹھدا ہے۔

'نونگ دا لشکارا' (1983) توں لے کے ایس دہاکے دیاں بہتیاں فلماں دا مول نسخہ ایہو ہے۔ پر ایہہ نسخہ کوئی نواں نہیں ہے، فلمی کتھا کاراں نے ساڈے پریم گاتھاواں / قصیاں توں ہی ایہہ نسخہ لیا ہے۔ فرق صرف ایہا ہے کہ پریم گاتھاواں وچ عاشق تے معشوق سماج دیاں ڈاہیاں اوکڑاں نوں سہندے انت موت دے گل لگ کے ہی اپنا عشق سرے چڑاؤندے سی۔ اج دیاں فلماں وچ ایہیے تلخ انت دا ہونا نہ ممکن ہے۔ کیونکہ جو فلمی کتھا کاراں بھانے درشک مٹھیاں گولیاں دا عادی ہو چکیا ہے۔ ایس توں علاوہ پریم گاتھاواں وچ چلیاں رمزاں وی فلم نہیں جھل سکتی۔

کالے دناں دا دور:

1984-85 توں لے کے 1994-95 تک چلے خالصتانی تے سرکاری دہشت گردی دے دور نے پنجابی فلم صنعت نوں پیراں بھار نہیں ہون دتا۔ اسی ویاں وچ بنیاں بہتیاں فلماں جٹ تے زمین دے مسئلے دے نال چلدے عشق دی کہانی کہندیاں سی۔ پر فلمی ہیرو ہُن جاگیر دار ہون دی تھاں خود کاشیئے جٹ سن۔

لہندے پنجاب دی مقبول فلم 'مولا جٹ' (1979) ایہناں فلماں لئی رول ماڈل ہونہی۔ ایکٹر ڈائریکٹر ورندر دیاں فلماں وی ایسے ئسے نال بندیاں سن۔ ورندر نوں لچر/فخشاں فلماں بناؤن دے الزام تحت گولی مار کے قتل کر دتا گیا۔ ورندر دے دن دیہاڑے کیچے قتل نوں جے سیاسی تے کلچرل قتل و جھوں پڑھیا جاوے تاں ایہہ صاف ہو جاندا ہے کہ اوس سے دا پنجاب اک دھار مک دھندو کارے ول نوں ودھ رہیسی جس وچ پنجابیاں دی 'چھان' دا مسئلہ باقی سارے مسئلیاں تے حاوی ہو چکیا سی۔ گرم خیالی سیاست نے ایس مسئلے دی وچار دھارک سپیس نوں ہتھیالیا سی اتے ایہہ پنجاب دے سر چڑھی کالی ہنیری دا غبار سی۔

ایہناں فلماں وچ دو ارتھی مطالعیاں دی بھر ماری، پھوکی مردانہ دھونس سی، زمین نال جڑی ہوئے سی اتے ہاسو پینے پیراوے سن۔ جے کجھ نہیں سی تاں اوہ سی پنجابی بندے نوں لوڑیندی سہر دتا تے ہمدردی۔ پنجاب دے مسئلے ہر فلم وچوں اکو جیہے ڈھیٹھ پئے نال غائب سن۔ ایہہ پنجاب وچ 'ویڈیو اتے' وی سی آر ڈاگ سی۔ فلم وی ہولی ہولی سینمیاں دی بجائے فارم ہاؤساں وچ تے گھراں وچ دیکھی جان والی شے بن رہی سی۔ لوکاں دے چیتیاں وچ حالے وی 'کرفیو آرڈر' تے 'پلس مقابلے' دے زخم تازے سن۔ ایس دور نوں گلوگل تے یوگ راج سنگھ (کرکٹ کھڈاری یوراج سنگھ داپو) دیاں فلماں دا دور وی کیہا جاسکدا ہے۔ دوہاں نے مولا جٹ والے سلطان راہی تے 'مصطفیٰ قریشی' وانگو کنیاں ہی فلماں وچ اکو جیہے رول اوسے طرحاں دے ہی ڈائیلوگ بولدیاں کیچے۔ دو جے پاسے پنجابی فلماں وچ 'معاملہ گڑ بڑھے' راہیں گڑ داس مان تے 'مہندی تنگناں' دی راہیں پنجابی دے گایکاں دے فلماں دے نایکاں و جھوں اُبھرن دا دور شروع ہوندا ہے، جس دا سکھر اگلی صدی دے پہلے دہاکے وچ ہوندا ہے۔

1989 'وچ بنی فلم' 'مڑھی دا دیوا' ایس وہن توں بھورا ہٹ کے سی۔ نامی لکھاری گرو دیال سنگھ دے ناول توں بنی ایہہ فلم جٹ کسانیاں تے سیری سانجھیاں دے بدلے رشتے تے جھات پاؤندی ہے۔ مول کہانی بھواں اوہ امی اے، پر ایس وچ مٹھیاں گولیاں دی تھاں پینڈو رہتل دیاں کجھیاں رمزاں دی بہترین تصویر کشی ہے۔ ایہہ فلمی کہانی باقی فلماں دے پتیلے کتھانک دی بجائے ساڈیاں پریم گاتھاواں نال سانجھ پاؤندی ہے۔ اپنے سینیں دے بدلویں سینے (parallel) دے اُگھے کلاکاراں دپتی نول، راج بھر تے پنکج کپور نے نیشنل فلم ڈویلپمنٹ کارپوریشن (این۔ایف۔ڈی۔سی۔) دے پیسے نال بنی ایس فلم وچ کمال دا کم کیتا۔ پنجابی سینے وچ پہلی وار کسے بے زمینی ٹبر نوں کہانی دا مکھ دھرا بنایا گیا۔ فلم وچ ٹاہلی دا درخت سھیا چارک پرتیک (کلچرل انیکون) و جھوں ورتیا گیا ہے جس نوں 'ہرے انقلاب' دے جوش وچ نویں سرمایہ داری دا حمایتی جٹاں دا منڈا بھنٹا وڈھ دیندا ہے۔ ایس فلم دا حاصل ہے دھرم سنگھ دا کردار جو پنجابیاں دی سانجھی وراثت تے دساں نوہاں دی رکت کرن والی زندگی نال جڑیا ہے۔ اوس دی گھر والی

تے پُتر بھنتا جدوں جگ سیر دے مرے ہوئے پیودی مڑھی اپنے کھینتاں وچ بناؤن تے اعتراض کردے
ہن، تاں اوہ آکھدا ہے،

مٹی دا کوئی مالک ہوندا بھلیے لوکے
مٹی جیوندیاں پیراں تھلے، مردیاں اُتے

نئے دادہا کا:

90 ویں وچ مقبول پنجابی گائیک گراس مان دیاں بنائیاں فلماں 'کچھری (1994) شہیدہء محبت
بوٹا سنگھ (1999) شہیدہ اودھم سنگھ (1999) توں علاوہ کوئی خاص ذکر یوگ فلماں نہیں بنیاں۔ ایہہ فلماں
وی بھینی فلم صنعت دا ہی ہنھلا تے پھیلا سی۔ 'شہیدہء محبت بوٹا سنگھ' نوجوان فلم ساز منوج پنچ دی بنائی، سن
سنتالی دے فساداں وچ اُلجھے بوٹا سنگھ تے زینب دے پیار دی دردِ نھی کہانی کہندی ہے۔ فلم دسدی ہے
کہ سرحدوں، مذہبی حد بندیاں شخصی آزادی تے محبت جیسے نزول انسانی جذبیاں نوں کیوں وگن وچ قید کر
لیندیاں نیں۔ ایس فلم نے خیال دوایا کہ اتہاس نوں کچھل یاد دے طور تے وی سچیا جانا چاہیدا ہے۔
ایسے سال ہی پنجابی ہاس رس کلاکار جس پال بھٹی اپنے ساتھی کلاکاراں جسوندر بھلا، بال مکند شرما،
گر پریٹ گھری تے چاچا رونقی رام نال مل کے 'ماحول ٹھیک ہے (1999)' لے کے آؤندے ہن۔ پلس
دی بینکر، بچی کارگزاری تے چٹکیاں لیندی ایہہ فلم ہاسے ٹھٹھے راہیں، سپاہیاں، سیاست دانوں تھوں
رگڑھے جان دے عام بندے دی کہانی دسدی ہے۔ ایہہ فلم بے حد مقبول ہوئی اتے آؤن والے دو
دہاکیاں لئی پنجابی سینے وچ کامیڈی دی اہمیت دامنڈھ بن گئی۔

اکیویں صدی: گائیک ہیرو تے کومیڈی:

80 ویں دوران سردے پلڈے پنجابی کنیڈا امریکہ پرواس کر گئے۔ اکیویں صدی دے پہلے
دہاکے تک پرواسی پنجابیاں نے فلماں تے گیت سنگیت صنعت وچ لاؤن جوگ پیسے بنا لئے سن۔ مقبول
گائیک ہر بھجن مان نے بولی وڈ دے ہٹ ڈائریکٹر لیش چو پڑا دیاں فلماں وچ سینما ٹوگرافر رہے منموہن
سنگھ نال رل کے 2002 وچ فلم 'جی آیاں نوں' بنائی۔ چوکھے پیسے لاکے بنی چنگی دکھ والی ایہہ فلم بہت
مقبول ہوئی اتے ایس توں ہی کھنڈی پُنڈی پنجابی فلم صنعت دامنڈھ بھجیا۔ حالانکہ کہ فلم دانسٹھ اوہو پڑانا
سی، جیہدی بات پاش نے دی ہے۔ فرق صرف ایہنا سی کہ ہُن مُنڈا جاں گڑی کالجوں پڑھ کے نہیں کنیڈا
توں جہازے چڑھ کے آؤنداسی۔ لڑائی وی کوئی زیادہ وڈی ویلیاں بدماشاں نال ہون دی تھاں شریکاں

نال ہون لگ پئی۔ انت سچائی تے پریت دی جتی ہو جاندی اتے دونوں جنے کئیڈا وچ خوشی و سن لگ جاندے۔ اسی ویاں دے ہل واہ (ٹریکٹر نال) جٹ ہیرو دی تھاں ہن دھناڈھ (پیسے والا) باہروں مڑے زمیندار ہیرو نے لئی۔ دلت مسکین کردار نہ پہلیاں فلماں وچ ہوندے سی، نہ ایہناں وچ۔ جے ہوندے سن، تاں نوکر دے رول وچ ہاسے ٹھٹھے دا سبب بندے سن جاں لڑائی وچ مارے جاندے سن۔ ایس سے دیاں فلماں وچ اک ہور واہا بہاری پرواسی کرداراں دا ہویا۔ پر حصے اوہناں دے وی حالے تک ہاسا ٹھٹھا ای آیا۔

’انھے گھوڑے دادان اتے بدلواں سینما:

2007 وچ بنی فلم ’انھے گھوڑے دادان‘ ایس رجحان توں نیاری ہے۔ ’مڑھی دا دیوا‘ وانگ ہی نامی لکھاری گر دیال سنگھ دے ناول تے اتے این۔ ایف۔ ڈی۔ سی۔ دی مالی مدد نال بنی ایہہ فلم بے زمینے مزدور پرواراں دی پنڈ تے شہر وچ ہونی دی داستان دکھاؤندی ہے۔ سست چال چلدی ایہہ فلم دیکھن والے نوں سوچن لئی مجبور کردی ہے، نچھ نال رمزن پچھان لاؤندی ہے۔ ایس فلم نے باکس آفس توں کمائی تاں نہیں، پرواہ واہی بہت کھٹی ہے۔ وینس فلم میلے وچ شمار ہوئی، ابوظہبی فلم میلے توں انعام جتی، نیشنل فلم ایوارڈ جتی ایس فلم نے پنجابی سینے نوں قومانتری نمائندگی تے مقبولیت دتی ہے۔ ایس دے بہت کردار غیر پیشے وں عام پنڈ وں نے جیہناں دی پردے تے پیش کاری دیکھن والے نوں پنجابی پنڈ دے دلت و بیہڑیاں وچ پچا دیندی ہے۔ دھونی تے تصویر سازی دے سمیل نال سر جے چتر، چلنت فلم سازاں نوں سوچن لئی مجبور کردے ہن۔ آؤن والے سمیاں وچ بہت ساریاں فلماں ایس فلم دے دا پچھاں توں سیدھ لیندیاں نیں۔ پر وشے دستو والے پاسے موڑا پاؤن ہلے لمی کھیڈ ہے۔

2010 تک پنجابی فلم ہیر و بن دی پہلی پوڑی گائیک دے طور تے مقبول ہون دی سی۔ گائیکی تے فلم صنعت وچ سانجھ تاں پہلاں توں ہی رہی ہے، پراج دے سے ایہہ بہت پیڈی ہو گئی ہے۔ گرداس مان، ہر بھجن مان توں بعد دل جیت دوسا نچھ، گپی گرے وال نوں پیڑھی دے گائیک، فلمی ہیر و، سپر سٹار بندے ہن۔ 2012 وچ بنی ”جٹ اینڈ جولیٹ“ پنجابی فلم صنعت دی اگلی پلانگھ بندی ہے۔ ایس فلم وچ جٹ ہیر و (دل جیت دوسا نچھ) کنیڈیوں آؤندا نہیں، کنیڈے نوں جاندا ہے، اوہ سُندری جولیٹ نال کنیڈا جا کے عشق دے پیچے پاؤندا ہے۔ ایس دہاکے دیاں بہتیاں فلماں دا ایہو سُٹھ ہے۔ سُندری سُندرے دے عشق وچ اوکڑاں کوئی بد معاش نہیں ڈاہندا، بس دونواں پرواراں دے نکلے موٹے مفادانت تک سوت آ جاندا ہے۔ لڑائی نوک جھوک تک رہندی ہے، کامیڈی دی مقدار ودھ ہوندی ہے۔ کامیڈی وی ایہو جیہی جس وچ نوں ٹارگٹ لھے گئے، اروڈا کھتری سکھ برادری نوں خاص طور تے نشانہ بنایا گیا۔ پیسے والے پاسیوں وی این آریز توں علاوہ پراپرٹی ڈیلروں دی میدان وچ آئترے۔

2013 وچ بنی ’قصہ‘ تے 2015 وچ بنی ’چوتھی کوٹ‘؛ ’مڑھی دا دیوا‘ اتے ’انھے گھوڑے دا دان‘ فلماں دی لے وچ ہی بدلویں سینے دی اگلی کڑی ہے۔ انوپ سنگھ دی قصہ سن سنتالی دے اُجاڑے مگروں مڑوس رہے پروار دی کہانی درساؤندی ہے، مکھ پاتر دے گھر گڑیاں چار دھیاں جمیاں ہن۔ پُت دی لالہ وچ اوہ چوتھی گڑی نوں ہی پُت وانگو پالدا ہے۔ ایہہ گڑی پُت مرداویں لباس تے طور طریقے دے چلداں اک گڑی ویاہ لیاؤندا ہے پر جدوں تیج کھیڈ دا سماں آؤندا ہے، اوہدوں تے اوس توں بعد کیہ مُشکلاں آؤندیاں نیں؟ ایس ساری کہانی وچ پتر ستا دی اُلجھن نوں اُگھایا جاندا ہے۔

وریام سندھو دیاں کہانیاں توں گروندر سنگھ دی بنائی ’چوتھی کوٹ‘، فلم اسی ویاں وچ چلی خونی انھیری دی تصویر دیکھاؤندی ہے۔ رات نون ریل گڈی دا سفر کر رہے ہندواتے سکھ کردار اک دوچے توں ڈر رہے نیں۔ اک کھیتاں وچ رہندے پروار واسطے اوہناں دارا کھائٹا ٹومی ہی موت دا پھندا بنیا ہویا ہے، اک رات خالصتانی دہشتگرد جوگندرنوں جانو مارن دی دھمکی دے جاندا ہے نیں، اگلے دن فوجی جوگندرنوں گھرے آکے کُٹ جاندا ہے نیں تے گُتے دے گولی مار جاندا ہے نیں۔ ہتھیاراں نال لیس دو دھراں توں اک گُتے دا بھونکنا ہی برداشت نہیں ہو رہیا۔ کان فلم میلے وچ پیش ہوئی ایس فلم نے قومانتی مقبولیت وچ ہور نامنا کھٹیا۔

ایس بدلویں سینے توں علاوہ پنجابی فلم صنعت وچ کجھ گُکوٹ شاشاں اجیہیاں وی ہونیاں جیہناں دی ہنتر بھاویں پرچلت فلماں والی سی پر وِشے کچھوں کساناں سنکٹ، ودیارتھی سنکٹ، نئے بازی، پرواس دے مسئلے نوں دکھاؤن دی کوشش ہوئی۔ 2005 وچ بنی منوج پنچ دی فلم ’دیس ہو یا پردیس‘ سن پُراسی توں بعد دے

پنجاب وچ نوجواناں دے کھار کوواد تے اپنی ہوند پرقتی سنسیاں، خدشیاں تے انہونیاں واپرن دی نشاندہی کردی فلم ہے۔ ایس فلم دیاں اگلیاں تنداں ہزاراں دی گنتی وچ ودیشی دھرتیاں ول پر داس کر رہے نوجواناں نال جا بھو دیاں ہن۔ منوج پنچ دی ہی فلم 'وارث شاہ: عشق دا وارث' (2006) نال پنجابیاں دے بڈھاں وچ رچی ہیر دا قصہ بیان کردا ہے۔ راجیو شرما دی فلم 'نابر' (2013) جعلی اسٹیجنگ دے ہتھے چڑھے پنجابیاں دی تراس دی بیاندی ہے۔ انوراگ فلم 'پنجاب' (2015) 1984 راہیں اتواد دے کالے دور دی اک ہور کہانی سناؤندا ہے۔ جیتندر موہر دیاں فلماں 'مٹی'، 'سرسا' قصہ پنجاب، پنجاب دے نوجواناں نوں درپیش نشے، سیاسی الغرضی تے بے بھروسگی دیاں نویاں مہماں دی گل کردیاں ہن۔ نوجواناں بارے بنائیاں ایہناں فلماں وچ پرتکھ حصہ دی پیش کاری اتے ہلکی کامیڈی دی تھاں اوہناں دے مسئلیاں دے کچھے سیاسی سماجی کارناں نوں لہن دی کوشش کیتی گئی ہے۔

2015 توں پنجابی سنیے وچ تین طرحاں دیاں فلماں بن رہیاں ہن۔ پہلے تھاں اجیہاں فلماں ہن، جیہناں وچ ساما جک سدھار دے نام تے دھارمک قدران قیمتاں دے پرچار راہیں پنجابی درشکاں نوں لہہ تے لیاؤن دی گل کیتی جاندی ہے۔ ایہہ فلماں 'سندھ سین'، ایہہ جنم تمہارے لیکھے، مٹی نہ پھروں جوگیا، ارداس' ورگیاں فلماں آؤندیاں ہن۔ دو جے تھاں اجیہاں فلماں ہن، جیہناں وچ کسے کھڈاری، گینگسٹر جاں فوجی دی جیون درشی نوں جیوں دا تیوں فلماؤن دی کوشش ہوندی ہے؛ جیویں سردار صاحب، 'روکی مینٹل، میٹروگر و سریا: ڈاکواں دامند'۔ تہی قسم اجیہی ہے، بیٹے دناں نوں پردے تے لایا جا رہیا ہے، جس وچ اج توں پنجاہ سٹھ سال پُرانے پنجابی جیون پر بندھ کار، ویہار دے درش سرج کے اتے اوں سے دیاں وستاں دی نمائش لا سفلتا بوڑ رہیاں ہن۔ دنوں دن وڈی ہو رہی ڈاؤس پورک (Diaspora) آبادی تے کھپت کاری جنجالاں وچ پھسے بیگانگی ہنڈھا رہے مناں لئی ایہہ 'درشمی ہیروا' ملہم داکم کر رہیا ہے۔ انگریز، سردار محمد، بنو کاٹ ورگیاں ایسے ہیروے دی بات پاؤندیاں نیں۔ باریک گلاں کرن توں سنجھدیاں نیں، مٹھیاں مٹھیاں گلاں کر کے ڈنگ واہ واہ کھنڈیاں نیں جو ویہہ پنچی سال دی محنت مشقت بعد اینا ضرور ہو یا ہے کہ فلماں دی بنائی تے کمائی چنگی ہو گئی ہے۔ رہی گل جھل دار مسئلیاں تے رمزاں نال وابستہ فلماں بناؤن دی، اوہ وی سے دی، لوکاں دی صنعت دی لوڑ تے فلم سازاں دی ہمت قابلیت صدقہ بن لگ پندیاں۔

لکھاریاں بارے: گلدیپ کور پنجابی یونیورسٹی توں پنجابی فلماں بارے ڈاکٹری کر کے پٹیا لے پنجابی صحافت پڑھا رہی ہے۔
چنڈی گڑھ رہندا جس دیپ سنگھ پنجابی فلماں دے مکالمے لکھدا ہے تے اُلٹھا کار ہے۔ ای میل پتے:

kuldipjnu@gmail.com, jasdeep.jogewala@gmail.com